

Збалансований розвиток – шлях збереження планети

Історія виникнення та становлення концепції збалансованого розвитку

Вступ

«Фундаментом міцного миру на всій планеті служить збалансований розвиток. Тому я кажу, що порядок денний з питань збалансованого розвитку – це порядок денний на XXI століття».

«Конференція Ріо+20 стане однією з найважливіших глобальних конференцій нашої епохи з питань збалансованого розвитку. Завдання Ріо+20 має бути прозорим: створення збалансованої «зеленої» економіки, яка забезпечує охорону навколишнього середовища, сприяючи досягненню Цілей розвитку тисячоліття на основі зростання доходів, забезпечення гідною роботою та ліквідація бідності».

*Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй
Пан Гі Мун*

Наприкінці першого десятиліття XXI століття світові лідери зібралися на сесії Генеральної Асамблеї ООН, щоб обговорити питання, яке хвилює всіх мешканців планети Земля. Адже, залишаючись етнічно, національно різними, народи дедалі більше зближуються, взаємно впливають і залежать один від одного. Багато в чому світова спільнота функціонує і розвивається за певними, спільно визначеними правилами та з використанням спеціально створених міжнародних механізмів.

Глобалізація наче надмічним паском дедалі дужче «стягує» до купи колись розрізнені народи. Скорочуються відстані, спресовується час, у глобальному просторі люди в тісному спілкуванні намагаються будувати своє життя, з тривогою вдивляючись у майбутнє. Стає дедалі очевиднішим, що в глобалізованому світі народи стають заручниками глобальних проблем, які стосуються кожного. Фахівці все ще сперечаються, що в тих проблемах залежить від природного саморозвитку, його циклів, а що – від людей, їхньої діяльності, яка безпосередньо впливає на довкілля.

Але безперечним є факт, що самотужки жодна країна сама не впорається з такими проблемами, як кліматичні зміни, вичерпність невідновлюваних ресурсів, особливо енергоносіїв, забруднення повітря і води. Не можна поодинокі відвернути загрозу руйнівних воєн, приборкати міжнародний тероризм, подолати глобальні епідемії, ВІЛ/СНІД, туберкульоз та інші небезпечні масові захворювання.

З моменту прийняття лідерами країн світу Декларації тисячоліття минуло понад десять років. Де перебуває людство, чи наблизилося воно до

розв'язання глобальних проблем і досягнення визначених цілей? Документи ООН, національні звіти з людського розвитку свідчать про певні позитивні зрушення, що наближають досягнення цілей розвитку тисячоліття в усьому світі. У той же час є десятки країн, де розвиток залишається надто уповільненим. Зокрема, через нестачу ресурсів та ряд інших причин загальні темпи просування до визначених цілей є неприйнятними, оскільки вони не дають можливості бідним країнам, що розвиваються, не тільки стати в один ряд з розвинутими країнами, а навіть хоч якоюсь мірою наблизитися до них у доступному для огляду майбутньому. Це стосується мільйонів чоловіків та жінок, дітей, молоді, літніх людей. Глобальні проблеми загрожують людству як покарання за егоїзм сильних та заможних, це і загарбницькі війни, з яких складається майже вся історія людства, і насильство стосовно подібних до себе та до природи. Для глобалізованого світу, в якому народи взаємопов'язані та взаємозалежні, це є вкрай небезпечним.

Чи існує вихід? Так, його вбачають у збалансованому розвитку, концепція якого з'явилась як альтернатива сучасному розвитку. Розроблена на основі наукового опрацювання великого масиву емпіричного матеріалу, глибокого аналізу практики та синтезу нових знань, вона стала науково-теоретичним та політичним підґрунтям подальшого розвитку людської цивілізації. Роль головного модератора та координатора відіграла ООН, і в тому є її велика заслуга.

Ідею збалансованого розвитку взяли на озброєння у різних країнах, де розробляють стратегії сталого розвитку на глобальному, національному, регіональному, місцевому рівнях управління. Їхня реалізація у країнах всіх континентів дала позитивні результати, значно поліпшуючи управління в містах і селах і забезпечуючи збалансованість економічного, соціального та екологічного розвитку. Кращі результати досягнуто там, де в розробленні й реалізації стратегій збалансованого місцевого розвитку та розгляді управлінських рішень щодо проблем, що стосуються як спільноти, так і окремої людини, беруть активну участь місцеві громади. У той же час масова і ефективна соціальна мобілізація для збалансованого місцевого розвитку можлива лише за умови усвідомлення широким загалом його концептуальних основ, шляхів реалізації, нормативно-правових, інституційних, матеріальних засад, внутрішніх і зовнішніх політичних та економічних умов.

Таким чином, якщо йдеться про розв'язання глобальних проблем, має бути розкрита роль світової співдружності, особливо ООН, її внесок в усвідомлення глобальних загроз та пошук засобів для їх усунення. Разом з тим, потрібно висвітлити власне українську проблематику, стан збалансованості або розбалансованості суспільного розвитку, роль урядових інстанцій, влади в цілому, а також недержавного сектора, громадянського суспільства.

1. Історія становлення концепції збалансованого розвитку

Ідеї створення ідеальної моделі суспільства пропонували ще античні філософи. Так, одна з основних тем вчення Платона (428/7 р. до н. е. – 347 р. до н. е.) – створення «ідеальної», або «справедливої», держави. Не менш відомими є висловлювання учня Платона Аристотеля – автора трактату «Політика» (335–322 до н. е.), який містить початок соціальної та політичної філософії, політології та теорії управління.

Роботи Томаса Мора, автора книги «Утопія» (1516 р.) і Томазо Кампанелли, творця «Міста Сонця» (1602 р.) були також присвячені опису ідеальної держави, побудованої на принципах справедливості й сприяння стабільному розвитку суспільства.

Збільшення можливостей людини зумовило народження ідеї про необмежене економічне зростання. Першим, хто висловив сумнів щодо ідеї безмежного людського розвитку, був англійський учений, священик, Томас Роберт Мальтус, автор праці «Есе про принципи народонаселення» (1798 р.), в якій він поклав початок теорії про обмеженість природних ресурсів. Однак ідеї Т. Мальтуса випередили свій час, і тоді їм не приділили потрібної уваги.

Кінець XIX – початок XX століть характеризуються появою терміна і теорії «ноосфери». Термін запропонував французький учений Едуард Леруа, а теорію розвинув видатний учений В. І. Вернадський. Теорія ноосфери описує тісну взаємодію людини і природи. Однак, незважаючи на посилення уваги вчених до проблем взаємовідносин людини і природи, жодних змін в людському розвитку, що носить яскравий антропоцентричний характер, не відбулося. Навпаки, антропогенне навантаження на природні екосистеми продовжувало збільшуватися. Стрімке зростання народонаселення, народжуваності, розвиток атомної промисловості, «зелена революція», гонитва за надприбутком – ось, мабуть, лише деякі моменти людського розвитку, які призвели у XX столітті до катастрофічної експлуатації природних ресурсів. Надмірний вплив на навколишнє середовище ставав дедалі очевиднішим, як і необхідність розв'язання проблем, що виникли.

Першою віхою в історії становлення концепції збалансованого розвитку можна вважати Конференцію ООН з проблем навколишнього середовища, що відбулася в Стокгольмі у червні 1972 року. Саме на Стокгольмській конференції було вперше внесено до міжнародного порядку денного питання про взаємозв'язок між економічним розвитком і погіршенням стану навколишнього середовища. За підсумками конференції було прийнято Декларацію Конференції ООН з проблем навколишнього середовища, яка містила 26 принципів і план дій з 109 пунктів. У принципах вперше було наведено перелік законів з природоохоронної діяльності на державному та міжурядовому рівнях. Конференція в Стокгольмі поклала початок розвитку природоохоронної політики на державному рівні, а також природоохоронного руху в світовому масштабі.

У грудні 1972 року була створена Програма ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП, або United Nations Environmental Program UNEP), яка

залишається й сьогодні провідною установою у світі з проблем навколишнього середовища і представлена також і в Україні.

Десятьма роками пізніше, у жовтні 1982 року на засіданні Генеральної асамблеї ООН у Вашингтоні було прийнято Всесвітню Хартію природи (The World Charter of Nature Defense), в якій проголошується ряд принципів збереження природи, відповідно до яких будь-яка діяльність людини, що впливає на природу, має бути керованою і оціненою. У першому з принципів Хартії сказано: «Природу необхідно поважати і не порушувати її основні процеси».

У 1983 році Генеральна Асамблея ООН створила Міжнародну комісію з навколишнього середовища і розвитку (МКНСР, або World Commission on Environment and Development WCED). Головою Комісії стає прем'єр-міністр Норвегії Гру Харлем Брундтланд. До завдань Комісії входило розроблення основних принципів, показників збалансованого розвитку, а також глобальної еколого-економічної програми дій.

У 1987 році за результатами роботи Комісії Г. Х. Брундтланд була опублікована доповідь «Наше спільне майбутнє» («Our common future»), в якій і була представлена нова концепція збалансованого розвитку, як альтернатива розвитку, що базується на необмеженому економічному зростанні. У доповіді «Наше спільне майбутнє» було вперше точно визначено поняття збалансованого розвитку, що трактується як розвиток, за якого нинішні покоління задовольняють свої потреби, при цьому не ставлячи під загрозу можливість задовольняти потреби майбутніх поколінь.

Однак офіційне визнання ідеї, сформульованої в доповіді «Наше спільне майбутнє», відбулося лише в 1992 році, на Міжнародній Конференції ООН з Навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро. За підсумками роботи Комісії Г. Х. Брундтланд був прийнятий новий принцип світового розвитку, який одержав назву збалансований (сталий) розвиток (sustainable development).

Конференція в Ріо-де-Жанейро стала епохальною в історії людства, в ній взяли участь понад 17 тис. представників з 179 держав. Така безпрецедентна за масштабами та змістом подія стала можливою через стрімке погіршення глобальної екологічної ситуації. За підсумками конференції була прийнята Декларація, яка підтверджувала Декларацію Конференції ООН з проблем навколишнього середовища, прийняту в Стокгольмі 16 червня 1972 року, та містила 27 принципів збалансованого розвитку.

Другим документом, прийнятим на Конференції в Ріо-де-Жанейро, став «Порядок денний на XXI століття» (Agenda 21), в якому кожній країні було рекомендовано розробити національну стратегію збалансованого розвитку з урахуванням необхідних природоохоронних заходів.

Подальшими міжнародними подіями, присвяченими проблемам збалансованого розвитку, стали Зустріч на вищому рівні «Планета Земля» + 5 (1997 р., Нью-Йорк), присвячена огляду та оцінці реалізації Порядку денного на XXI століття, і Всесвітній саміт ООН зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі

(2002 р.), на якому було представлено огляд десятирічного досвіду просування до збалансованого розвитку. За підсумками Йоганнесбурзького саміту було прийнято два документи: Йоганнесбурзька декларація зі збалансованого розвитку та План виконання рішень Порядку денного на XXI століття. Особливий пріоритет був наданий соціальним проблемам збалансованого розвитку: подоланню бідності, розвитку охорони здоров'я, особливо санітарії, забезпеченню чистою питною водою та ін. Значну увагу було приділено проблемі втрати біорізноманіття. На Йоганнесбурзькому саміті також обговорювали нові проблеми, про які не йшлося на Конференції в Ріо-де-Жанейро, серед яких – торгівля, глобалізація та фінансування збалансованого розвитку.

Отже, в кінці минулого тисячоліття людство обрало нову парадигму розвитку – збалансований розвиток. Очевидність нераціональності концепції розвитку в напрямі необмеженого економічного зростання, так само, як і неминучість його катастрофічного кінця, не викликає сумніву. Майбутній розвиток людства передбачатиме збалансовані соціальну та економічну складові з урахуванням можливостей біосфери. Реалізація збалансованого розвитку в рамках концепції є складним фундаментальним завданням, від вирішення якого залежатиме майбутнє всього людства.

2. Конференція ООН з навколишнього середовища та розвитку (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.)

Концепція збалансованого розвитку була платформою для скликання Другої Конференції ООН з питань природного середовища та розвитку в 1992 році у Ріо-де-Жанейро. Ця конференція має й іншу назву – «Саміт Землі». В її роботі взяли участь близько 45 тис. осіб, у тому числі 135 керівників держав і понад 10 тис. представників громадських організацій та об'єднань, які проводили одночасно свої конференції й одержали право брати участь у роботі головної міжнародної конференції. В результаті було прийнято п'ять підсумкових документів. Серед них особливе значення мають:

1. Декларація Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку.
2. Порядок денний на XXI століття.
3. Рамкова конвенція ООН щодо змін клімату.
4. Конвенція щодо збереження біологічного різноманіття.
5. Декларація щодо напрямку розвитку, охорони та використання лісів.

Декларація Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку складається з 27 наведених нижче принципів, які спрямовані на визначення нового, справедливого, глобального партнерства завдяки створенню інших рівнів співробітництва між державами, ключовими секторами суспільства та громадянами. Ця декларація і сьогодні залишається

ключовим документом у галузі природоохоронної діяльності та впровадження збалансованого розвитку.

Принципи, проголошені *Декларацією Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку*:

1. Турбота про людину є центральною ланкою діяльності, що спрямована на забезпечення збалансованого розвитку. Люди мають право на гідне життя і добре здоров'я та плідно працювати в гармонії з природою.

2. Відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй і принципів міжнародного права держави мають суверенне право на розробку власних ресурсів відповідно до своєї політики у галузі навколишнього середовища та розвитку, а також зобов'язані гарантувати безпечність діяльності, що здійснюється їхньою юрисдикцією або контролем, для навколишнього середовища інших держав або районів, що перебувають за межами національної юрисдикції.

3. Право на розвиток має бути дотримане таким чином, щоб адекватно задовольняти потреби нинішнього і майбутніх поколінь.

4. Для досягнення збалансованого розвитку захист навколишнього середовища має становити невід'ємну частину процесу розвитку і не може розглядатися у відриві від нього.

5. Всі держави і народи співпрацюють у вирішенні вкрай важливого завдання – викорінення бідності, що є необхідною умовою збалансованого розвитку, для зменшення розбіжностей у рівнях життя і ефективнішого задоволення потреб більшості населення світу.

6. Особливій ситуації та потребам країн, зокрема найменш розвинених та таких, що є найуразливішими в екологічному відношенні, надають особливого значення. У рамках міжнародних дій, прийнятих у галузі навколишнього середовища і розвитку, слід також враховувати інтереси та потреби всіх країн.

7. Держави співробітничать у дусі глобального партнерства для збереження, захисту і відновлення чистоти та цілісності екосистеми Землі. З урахуванням того, що різні держави неоднаковою мірою зумовили погіршення стану навколишнього середовища планети, вони несуть загальну, але диференційовану за своїм ступенем відповідальність. Розвинуті країни визнають відповідальність, яка лежить на них у контексті міжнародних зусиль щодо забезпечення збалансованого розвитку, з урахуванням тиску, який чинять їхні суспільства на навколишнє середовище планети, і тих технологій та фінансових ресурсів, якими вони володіють.

8. Для досягнення збалансованого розвитку і вищої якості життя для всіх людей держави повинні скоротити масштаби нераціональної практики виробництва та споживання, викоринити її та заохочувати відповідну демографічну політику.

9. Держави повинні співпрацювати, щоб посилити діяльність з нарощування національного потенціалу для забезпечення збалансованого розвитку за рахунок поглиблення наукового розуміння шляхом обміну

науково-технічними знаннями і розширення розробки, адаптації, поширення та передачі технологій, включаючи нові й передові технології.

10. Екологічні питання розглядають найефективніше за участю всіх заінтересованих громадян на відповідному рівні. На національному рівні кожна людина повинна мати доступ до інформації, що стосується навколишнього середовища, яка є в розпорядженні державних органів, включаючи інформацію про небезпечні матеріали та діяльність у їхніх громадах, і можливість брати участь у процесах прийняття рішень. Держави повинні розвивати і заохочувати поінформованість і участь населення шляхом широкого надання інформації. Забезпечується ефективний доступ до судових та адміністративних розглядів, включаючи відшкодування і засоби судового захисту.

11. Держави приймають ефективні законодавчі акти у галузі навколишнього середовища. Екологічні стандарти, а також цілі та пріоритети господарської діяльності мають відображати умови у сфері навколишнього середовища і розвитку, щодо яких вони застосовуються. Стандарти, які застосовують деякі країни, не завжди відповідають інтересам інших країн і можуть бути пов'язані з необґрунтованими економічними і соціальними витратами для них, зокрема для країн, що розвиваються.

12. Держави повинні співпрацювати у справі створення сприятливої і відкритої міжнародної економічної системи, яка забезпечить економічне зростання та збалансований розвиток в усіх країнах і сприятиме ефективнішому розв'язанню проблеми погіршення стану навколишнього середовища. Заходи у сфері торгової політики, прийняті для охорони навколишнього середовища, не повинні являти собою засоби свавільної або невинуватеної дискримінації чи прихованого обмеження міжнародної торгівлі. Слід уникати односторонніх дій з вирішення екологічних завдань за межами юрисдикції країни, що здійснює імпорт. Заходи у сфері охорони навколишнього середовища, спрямовані на розв'язання транскордонних або глобальних екологічних проблем, мають, наскільки це можливо, ґрунтуватися на міжнародному консенсусі.

13. Держави повинні розробляти національні закони стосовно відповідальності за шкоду, заподіяну жертвам забруднення, та інші види екологічно шкідливої діяльності, а також щодо компенсації такого збитку. Держави забезпечують оперативне і конструктивне співробітництво для розроблення додаткових міжнародно-правових норм, що стосуються відповідальності й компенсації за негативні наслідки екологічних збитків, завданих діяльністю, яка здійснюється під їхньою юрисдикцією або контролем, регіонам, що перебувають за межами їхньої юрисдикції.

14. Держави повинні ефективно співпрацювати, щоб протидіяти або перешкодити переміщенню та передачі в інші держави діяльності та речовин, які завдають серйозної шкоди навколишньому середовищу або вважаються шкідливими для здоров'я людини.

15. Для захисту навколишнього середовища держави залежно від своїх можливостей широко застосовують принцип вжиття заходів обережності. У

тих випадках, коли є загроза серйозної або незворотної шкоди, відсутність повної наукової впевненості не використовується як привід або відстрочення прийняття ефективних з погляду витрат заходів щодо запобігання погіршенню стану навколишнього середовища.

16. Національні органи влади мають прагнути забезпечити інтернаціоналізацію екологічних витрат і використання економічних засобів, беручи до уваги підхід, згідно з яким забруднювач повинен нести витрати, пов'язані із забрудненням, належним чином враховуючи суспільні інтереси і не порушуючи міжнародну торгівлю та інвестування.

17. Оцінка екологічних наслідків як національний інструмент здійснюється щодо пропонованих видів діяльності, які можуть спричинити значний негативний вплив на навколишнє середовище і мають бути затверджені рішенням компетентного національного органу.

18. Держави негайно повідомляють інші держави про будь-які стихійні лиха або інші надзвичайні ситуації, які здатні призвести до несподіваних шкідливих наслідків для навколишнього середовища в цих державах. Міжнародне співтовариство робить все можливе для надання допомоги потерпілим від цього державам.

19. Держави надсилають потенційно постраждалим державам попередні і своєчасні повідомлення і відповідну інформацію про заходи, які можуть мати значні негативні транскордонні наслідки, та проводять консультації з цими державами на ранньому етапі і в дусі доброї волі.

20. Жінки відіграють життєво важливу роль у раціональному використанні ресурсів довкілля і розвитку суспільства. Тому їхня всебічна участь є вкрай необхідною для досягнення збалансованого розвитку.

21. Творчі здібності, ідеали і мужність молоді світу слід мобілізувати для формування глобального партнерства, з тим щоб досягти збалансованого розвитку і забезпечити краще майбутнє для всіх.

22. Корінне населення і його громади, а також інші місцеві громади покликані відіграти життєво важливу роль у раціональному використанні й поліпшенні стану навколишнього середовища з урахуванням їхніх знань і традиційної практики. Держави повинні визнавати і належним чином підтримувати їхні самобутність, культуру та інтереси і забезпечувати ефективну участь у досягненні сталого розвитку.

23. Слід забезпечувати захист довкілля та природних ресурсів народів, що живуть в умовах гноблення, панування і окупації.

24. Війна неминуче має руйнівний вплив на процес збалансованого розвитку. Тому держави повинні поважати міжнародне право, забезпечуючи захист навколишнього середовища під час виникнення збройних конфліктів, і співпрацювати, у разі потреби, у справі його подальшого розвитку.

25. Світ, розвиток і охорона навколишнього середовища є взаємозалежними і нероздільними.

26. Держави залагоджують усі свої екологічні суперечки мирним шляхом і належними засобами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй.

27. Держави і народи співпрацюють у дусі доброї волі й партнерства у виконанні принципів, проголошених у цій Декларації, та в подальшому розвитку міжнародного права в галузі збалансованого розвитку.

Сформульовані принципи найповніше описують людський розвиток у рамках концепції сталого розвитку, враховуючи екологічні, економічні, соціальні та політичні складові. Декларація констатувала «комплексний та взаємозалежний характер Землі, нашого спільного дому».

Програмний характер мав Порядок денний на XXI століття, який має 40 розділів з характеристикою програм діяльності країн світу, спрямованих на забезпечення збалансованого розвитку на регіональному та локальному рівнях. Серед основних напрямів діяльності, розглянутих у розділах, можна виділити: поширення збалансованого розвитку на території міст, боротьба з бідністю, зміна моделі споживання, узгодження динаміки демографічного та збалансованого розвитку, включення проблем навколишнього середовища до процесу прийняття рішень, а також комплекс заходів щодо захисту атмосфери, боротьби проти знищення лісів, управління біотехнологічними процесами тощо. В багатьох розділах йшлося про посилення ролі «найважливіших суспільних груп», до яких належать жінки, діти та молодь, корінні народи, НУО, органи місцевого управління, трудящі й профспілки, ділові кола та промисловці, науково-технічні кола, а також фермери. Вісім останніх розділів були присвячені питанням впровадження напрацьованих напрямів діяльності/завдань разом з фінансовими механізмами та інституційними структурами.

Прийнятий Порядок денний на XXI століття започаткував глобальне партнерство країн світу для досягнення збалансованого розвитку суспільства. Був визначений комплексний підхід до проблем довкілля та розвитку. Порядок денний вперше встановлював структуру систематичної спільної роботи, конкретні дії щодо здійснення цього переходу були визначені як для глобального, національного, так і для місцевого, локального рівнів.

Рамкову конвенцію ООН щодо змін клімату підписали понад 180 країн світу, враховуючи Україну. Документ набув чинності через 18 місяців – 21 березня 1994 року. У ньому визначено засади, цілі, інститути та процедури щодо дій, спрямованих проти змін клімату. Основну увагу приділено проблемі парникових газів. Оскільки Конвенція не передбачала конкретних вимог і показників, то в грудні 1997 року в м. Кіото (Японія) було підписано Кіотський протокол як додатковий документ до Рамкової конвенції. Він уже містив конкретні вимоги до промислово розвинутих країн і таких, що розвиваються, щодо стабілізації та скорочення викидів парникових газів у атмосферу протягом 2008–2012 років. На початок 2009 року положення Кіотського протоколу ратифікували 183 країни (Україна – у 2004 році), він набув чинності у 2005 році.

Конвенція щодо збереження біологічного різноманіття набула чинності в 1993 році. Її мета – зберегти біологічне різноманіття на Землі за допомогою охорони видів, ареалів їхнього існування та екосистем, до яких ці види належать.

Декларація щодо напрямку розвитку, охорони та використання лісів була спробою напрацювати міжнародні механізми запобігання масштабному вирубуванню лісів та їхнього відновлення. Водночас, декларація підтверджувала суверенні права держав щодо експлуатації лісових ресурсів на власній території.

Таким чином, Конференція ООН з навколишнього середовища й розвитку, яка відбулася в Ріо-де-Жанейро в червні 1992 року, показала, що проблеми довкілля і розвитку не можна більше розглядати окремо. Вона констатувала, що людство переживає вирішальний момент в історії: суперечності між характером цивілізації, що склався, та природою досягли межі, і подальше загострення їх веде до глобальної катастрофи.

3. Зустріч на вищому рівні «Планета Земля» («Ріо+5»)

У 1997 році представники міжнародної спільноти зібралися на новому саміті – спеціальній сесії Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй, яка відбулася в Нью-Йорку 23–27 червня та одержала назву «Ріо+5» (+5 означає 5 років після конференції у Ріо-де-Жанейро). 53 глави держав і урядів, 65 міністрів навколишнього середовища та загалом делегати 165 країн взяли участь у цьому заході, щоб надати політичний імпульс та розпочати переговори щодо подальшого впровадження концепції збалансованого розвитку.

Головною метою цього заходу стало підведення підсумків та оцінка ступеня впровадження Порядку денного на ХХІ століття, прийнятого в 1992 році на Конференції ООН з питань природного середовища та розвитку в Ріо-де-Жанейро. В усьому світі уряди та громадянські суспільства були залучені до участі в різних заходах для того, щоб забезпечити виконання таких завдань «Ріо+5»:

- оцінка глобального прогресу, досягнутого у забезпеченні збалансованого розвитку після Конференції ООН з питань природного середовища та розвитку (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.);
- пошук проявів становлення збалансованого розвитку у світі;
- визначення аспектів Порядку денного на ХХІ століття, які не працюють (і чому), а також обмін ідеями щодо шляхів вирішення питання просування збалансованого розвитку на місцевому, національному та глобальному рівнях;
- висвітлення спеціальних питань (обмін технологіями та фінансами, моделі виробництва й споживання, використання й передачі енергії, обмеженість ресурсів питної води) та визначення пріоритетів для подальших дій;
- заклик до урядів, міжнародних організацій та основних груп населення (жінки, діти та молодь, корінні народи, НУО, органи місцевого управління, трудящі й профспілки, ділові кола та промисловці, науково-

технічні кола, а також фермери) зробити свій внесок у становлення збалансованого розвитку.

Робочі групи зустрічалися під егідою Комітету у повному складі протягом тижня і затвердили Програму дій щодо подальшого впровадження Порядку денного на XXI століття. Угода не мала під собою політичного підґрунтя, тому під час зустрічі питання змісту Програми були порушені ще кілька разів на різних рівнях.

Дві основні події, які відбулися у рамках спеціальної сесії Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй «Ріо+5»:

- «Ріо+5» Форум – 13–19 березня 1997 року (Ріо-де-Жанейро, Бразилія). Цей Форум дав багатьом неурядовим організаціям можливість обговорити й вирішити, як питання впровадження збалансованого розвитку втілити з порядку денного у конкретні дії.

- П'ята сесія Комісії ООН зі збалансованого розвитку (КЗР) – 7–25 квітня 1997 року (Нью-Йорк, США). На цій зустрічі відбулися переговори керівників урядів щодо документів, які були прийняті під час Зустрічі на вищому рівні «Планета Земля» («Ріо+5»).

Текст підсумкового документа був погоджений на спеціальній сесії та містив висновок, який наголошував, що «глобальний стан навколишнього середовища продовжує погіршуватися ... і серйозні екологічні проблеми, як і раніше, глибоко вбудовані в соціально-економічну структуру країн в усіх регіонах» (пункт 9). Це, безумовно, стало несподіванкою для тих, хто уважно стежив за процесом впровадження концепції збалансованого розвитку.

Втім, процеси, започатковані в Ріо-де-Жанейро в 1992 році, сприяли прогресу в ряді галузей, і за належних умов матимуть подальший розвиток у майбутньому. Так, вступила в силу Конвенція по боротьбі з опустелюванням та створено умови для міжнародного розгляду питання скорочення рибних запасів на Конференції з транскордонного переміщення рибних запасів далеко мігруючих риб. Місцеві Порядки денні на XXI століття прийнято в багатьох країнах. Було ратифіковано Конвенцію про біологічне різноманіття і зміну клімату, а також виявлено ряд інших позитивних прикладів.

Під час підсумкової прес-конференції «Ріо+5» керівники ряду урядів наголосили, що: «Ми підтверджуємо, що Порядок денний на XXI століття залишається основоположною програмою дій для досягнення збалансованого розвитку. ... Ми переконані, що досягнення збалансованого розвитку потребує інтеграції його економічних, екологічних і соціальних компонентів».

Таким чином, загальний висновок Конференції полягав у тому, що, незважаючи на певний прогрес на шляху до досягнення збалансованого розвитку, багато з поставлених у 1992 році у Ріо-де-Жанейро завдань досі ще далекі від виконання, а реалізація Порядку денного на XXI століття здійснюється дуже повільними темпами. Також було зазначено, що брати участь у розробленні та впровадженні стратегії збалансованого розвитку мають усі сектори суспільства. Сесія зобов'язала всі країни сформулювати і

розробити до 2002 року національні стратегії збалансованого розвитку, що відображатимуть внесок і обов'язки всіх заінтересованих сторін.

4. Всесвітня конференція ООН зі збалансованого розвитку («Ріо+10») (Йоганнесбург, 2002 р.)

Після зустрічі в Нью-Йорку в 1997 році були сподівання на те, що світ нарешті зробить важливі кроки у напрямі забезпечення збалансованого розвитку. Проте вони не справдилися: безупинно тривало погіршення стану довкілля, бідність в багатьох частинах світу зростала, а прискорення глобалізації не сприяло справедливому розподілу благ. Стало зрозумілим, що потрібен конкретніший план реалізації, ніж Порядок денний на XXI століття.

Наступним етапом стала зустріч керівників країн та урядів у 2002 році на Всесвітній конференції ООН зі збалансованого розвитку в Йоганнесбурзі («Ріо+10»). В ній взяли участь понад 22 тисячі осіб, зокрема, 100 керівників держав, більше ніж 8 тисяч представників недержавних організацій, бізнесових структур та інших груп, 10 тисяч делегатів і 4 тисячі представників преси. Стільки ж осіб відвідали заходи аналогічного характеру, організовані в Йоганнесбурзі головними групами, органами державної влади та іншими організаціями.

Метою саміту стала дискусія щодо стану та перспектив збалансованого розвитку в контексті аналізу глобальних змін, які відбулися протягом останніх 10 років, пошуки конкретних кроків, спрямованих на поліпшення умов життя людей та охорону природних ресурсів. Зокрема, на саміті йшлося про пошуки шляхів обмеження зубожіння значної частини населення світу, з одного боку, та надмірного споживання – з другого, а також про поширення ідей збалансованого розвитку.

Одним з пам'ятних моментів Всесвітньої зустрічі було звернення п'яти молодих людей з різних частин планети до президентів, прем'єр-міністрів та інших світових лідерів, які там зібралися, з вимогою виконати обіцянки, оголошені на Всесвітній зустрічі в Ріо-де-Жанейро: «Десять років тому, коли ви зустрічалися в Ріо, ми були ще дітьми. Ми хочемо повторити те, що ви чули тоді та неодноразово згодом... Діти всього світу засмучені тим, що надто багато дорослих більше турбуються про гроші та багатство, ніж про серйозні проблеми, які впливають на наше майбутнє».

На Всесвітній конференції ООН зі збалансованого розвитку «Ріо+10» було розглянуто результати, досягнуті країнами, щодо виконання зобов'язань, взятих у 1992 та 1997 роках, оцінено успіхи на шляху просування до збалансованого розвитку. Зустріч в Йоганнесбурзі дала змогу закласти важливий фундамент – визначити цілі, часові рамки і зобов'язання з широкого спектру питань, які покликані змінити життя в усіх регіонах світу. Однак зустріч підтвердила, що збалансований розвиток є одним з центральних питань міжнародного порядку денного, і забезпечила прийняття практичних заходів, необхідних для розв'язання багатьох актуальних світових проблем.

Звичайно, рішень, здатних забезпечити миттєве подолання бідності й запобігти погіршенню стану довкілля, немає. Учасники зустрічі узгодили план роботи, визначили виконавців, які повинні досягти певних результатів, налагодили партнерські відносини між цими виконавцями і забезпечили на високому рівні політичні зобов'язання щодо виконання досягнутих домовленостей.

Більша частина подальшої роботи була перенесена на місцевий, національний та регіональний рівні. На уряди було покладено головну відповідальність за виконання зобов'язань. Проте зрозуміло, що самі вони не в змозі виконати всю роботу, тому вирішальну роль з підтримки партнерства, захисту прав і нагляду було відведено групам громадянського суспільства, а також приватному сектору, який має у своєму розпорядженні значні ресурси, технології та ноу-хау.

На зустрічі були визначені зобов'язання щодо досягнення конкретних, узгоджених у часі, цілей та цільових показників, у тому числі деякі нові, пов'язані із забезпеченням базовими елементами санітарії, використанням і виробництвом хімічної продукції, збереженням та відновленням рибних запасів і зменшенням темпів втрати біорізноманіття. Було приділено додаткову увагу таким новим питанням, як моделі збалансованого виробництва та споживання, енергетика та гірничодобувна промисловість. Окремо було розглянуто особливі проблеми Африки та малих острівних держав, що розвиваються.

Важливим результатом зустрічі стало те, що узгоджені на міжнародному рівні зобов'язання були доповнені рядом добровільних партнерських ініціатив зі збалансованого розвитку. У процесі підготовки та на самій зустрічі було оголошено про більше ніж триста партнерських пропозицій, зосереджених у багатьох вирішальних напрямках збалансованого розвитку в усіх регіонах світу. Для реалізації цих партнерств було виділено значні обсяги фінансування.

На зустрічі було прийнято два основні документи:

1. Йоганнесбурзька декларація зі збалансованого розвитку.
2. План виконання рішень з визначенням пріоритетів діяльності.

У декларації сформульовано основні завдання для досягнення збалансованого розвитку:

- подолання бідності;
- зміна моделей споживання;
- охорона і раціональне використання природної ресурсної бази.

Зазначено, що швидка інтеграція ринків, рух капіталів і значне розширення інвестиційних потоків у всьому світі зумовили нові проблеми і можливості на шляху до забезпечення збалансованого розвитку, проте вигоди і втрати глобалізації розподіляються нерівномірно, а країни, що розвиваються, стикаються з великими труднощами, що може призвести до вкорінення глобальної нерівності.

Декларація підтвердила зобов'язання урядів приділяти особливу й першочергову увагу розв'язанню глобальних проблем, які створюють загрозу збалансованому розвитку.

У документі визнано той факт, що у світової спільноти є кошти та ресурси для розв'язання проблем, пов'язаних з подоланням бідності та забезпеченням збалансованого розвитку, і будуть ініційовані додаткові заходи для використання цих ресурсів. Прозвучав заклик до розвинутих країн докласти конкретних зусиль для забезпечення узгоджених на міжнародному рівні обсягів офіційної допомоги.

Результати зустрічі в Йоганнесбурзі позитивно сприйняли не всі, зокрема, деякі неурядові організації вважали, що було мало зроблено, щоб встановити цільові показники для забезпечення ширшого використання відновлюваних джерел енергії. Президент Венесуели Уго Чавес, Голова Групи-77, що об'єднує 132 країни, які розвиваються, зазначив, що «на зустрічі багато часу було приділено повторюванню загальновідомих істин, але не зосереджено увагу на правах людини, зокрема, правах на житло, охорону здоров'я, питну воду тощо».

Більшого очікували й малі острівні країни, що розвиваються, яким була необхідна додаткова допомога для нейтралізації негативного впливу глобалізації на розвиток торгівлі та діяльності транснаціональних корпорацій, які перешкоджають впровадженню відновлюваних джерел енергії, оскільки прагнуть швидко окупити кошти.

У декларації зазначено, що для забезпечення збалансованого розвитку необхідні довгострокова перспектива та залучення широких мас до розроблення політики, ухвалення і виконання рішень на всіх рівнях. Це потребує формування сталих партнерських відносин між усіма основними групами. Свій внесок у створення справедливо влаштованих і сталих громад зобов'язаний робити і приватний сектор, зокрема великі та малі компанії.

Зустріч в Йоганнесбурзі за своєю структурою та наслідками відрізнялася від попередніх конференцій ООН. Вперше результатами такого заходу стали не тільки підсумкові документи, а й було створено добровільні партнерства, які мали забезпечувати збирання, акумуляцію та впровадження додаткових ресурсів для реалізації відповідних зобов'язань щодо досягнення збалансованого розвитку (ширший доступ до водних ресурсів та санітарії; розвиток енергетики; підвищення виробництва сільськогосподарської продукції; відповідне використання токсичних речовин; збереження біорізноманіття та раціональніше використання екосистем). Ці партнерства, діяльність яких забезпечувалась і урядовими зобов'язаннями, мали виконувати функцію внутрішнього механізму виконання прийнятих рішень. Діалог між урядами, громадянським суспільством і приватним сектором вийшов на новий рівень.

План виконання рішень Порядку денного на XXI століття, прийнятий в Йоганнесбурзі, може бути ефективним засобом не лише на урядовому рівні для впровадження відповідної національної політики. Запропоновані підходи можна застосовувати й для місцевих і регіональних потреб як основу для

внесення кардинальних змін для стратегій розвитку з урахуванням сучасних соціально-економічних та екологічних проблем.

Документ містить вступ та десять основних розділів:

- подолання бідності;
- зміна незбалансованих моделей споживання та виробництва;
- охорона і раціональне використання природної ресурсної бази;
- збалансований розвиток в умовах глобалізації;
- охорона здоров'я і збалансований розвиток;
- збалансований розвиток малих острівних держав, що розвиваються;
- збалансований розвиток для Африки;
- інші регіональні ініціативи;
- засоби здійснення;
- інституційні рамки збалансованого розвитку.

У Плані виконання рішень визначено зобов'язання ініціювати конкретні дії та заходи на всіх рівнях і зміцнювати міжнародну співпрацю з урахуванням прийнятих у Ріо-де-Жанейро принципів, включаючи принцип спільної, але диференційованої відповідальності.

Реалізація рішень «Ріо+10» має бути спрямована на благо всіх, зокрема жінок, молоді, дітей, соціально незахищених уразливих груп населення. У процесі такої реалізації потрібно залучити всіх учасників у межах партнерських відносин, особливо тих, що склалися між урядами країн Півночі й Півдня, з одного боку, і між урядами і основними групами – з другого. Внаслідок глобалізації зовнішні чинники набувають вирішального значення для визначення успіху чи невдачі національних зусиль країн, що розвиваються.

До засобів здійснення Плану виконання рішень віднесено:

- координацію макроекономічної політики країн;
- стимулювання надходження прямих іноземних інвестицій;
- збільшення обсягу офіційної допомоги;
- заохочення приватного сектора (в т. ч. транснаціональних корпорацій), приватних фондів і організацій громадянського суспільства до надання фінансової і технічної допомоги;
- послаблення надмірного тягара заборгованості країн, що розвиваються;
- вирішення пов'язаних з торгівлею питань, які впливають на інтеграцію малих і економічно вразливих країн до багатосторонньої торговельної системи;
- розширення, полегшення і фінансування доступу до екологічно безпечних технологій тощо.

Таким чином, зустріч керівників країн та урядів світу в Йоганнесбурзі в 2002 році дала можливість розглянути результати, досягнуті країнами з виконання зобов'язань, оцінити успіхи та невдачі на шляху просування до збалансованого розвитку. Більша частина подальшої роботи була перенесена на місцевий, національний та регіональний рівні. Вирішальну роль у

підтримці партнерства, захисту прав і нагляду було відведено групам громадянського суспільства, а також приватному сектору.

5. Конференція ООН зі збалансованого розвитку «Ріо+20» (Ріо-де-Жанейро, 2012 р.)

Протягом двох останніх десятиліть з'явилося багато успішних прикладів збалансованого розвитку в таких галузях, як енергетика, сільське господарство, містобудування, а також виробництво і споживання:

1. Новаторські фінансові механізми в Кенії стимулювали залучення інвестицій у сфері використання таких відновлюваних джерел енергії, як сонячна, вітрова та гідроенергетика, біогаз, а також енергія, яку одержують за рахунок утилізації побутових відходів, що призвело до підвищення доходів та зайнятості.

2. Кроки, зроблені Китаєм для переходу до стратегії економічного зростання з низьким рівнем викидів вуглекислого газу, що базується на розширенні використання джерел відновлюваної енергії, сприяли створенню робочих місць і появі нових джерел доходів та надходжень для розвитку перспективних галузей з низьким рівнем викидів вуглекислого газу.

3. Перехід на органічне сільське господарство в Уганді зумовив збільшення надходжень та доходів дрібних фермерів і позитивно вплинув на економіку, суспільство і навколишнє середовище.

4. У Сан-Паулу (Бразилія) у рамках Механізму екологічно чистого розвитку був реалізований проект перетворення двох найбільших сміттєзвалищ на екологічно безпечні полігони для захоронення сміття. За період з 2004 року по вересень 2011 року на полігонах запобігли викидам 352 тис. т метану в атмосферу, з якого було вироблено понад один мільйон мегават електроенергії.

5. Громадське лісівництво в Непалі, очолюване місцевими групами користувачів лісових ресурсів, сприяло відновленню лісових ресурсів, кількість яких неухильно зменшувалася протягом 90-х років ХХ століття.

6. У Канаді використання сертифікації «Еколь» – одного з найшанованіших знаків екологічної безпеки в Північній Америці – сприяло підвищенню популярності тисяч найменувань товарів, що відповідають суворим екологічним стандартам.

7. Протягом 2006–2008 років у Франції було створено близько 90 тисяч робочих місць у «зелених» секторах, переважно в галузі збереження енергії та створення відновлюваних джерел енергії.

8. Передбачено, що ініціатива «Південний берег» на Гаїті послужить благу приблизно 205 тис. осіб завдяки відновленню і освоєнню сильно деградованих земель, площа яких становить приблизно половину Великого Лондона.

Ці приклади є наочним проявом впровадження рішень Саміту Землі, а також підтвердженням необхідності подальшої діяльності в напрямі становлення збалансованого розвитку. Тому через двадцять років після

Конференції ООН з навколишнього середовища та розвитку в Ріо-де-Жанейро (1992 р.), де країни прийняли Порядок денний на XXI століття – переглянуту концепцію економічного розвитку, досягнення соціальної справедливості та забезпечення охорони навколишнього середовища – ООН 20–22 червня 2012 року в Ріо-де-Жанейро знову зібрала уряди, міжнародні організації та основні групи для того, щоб спільно виробити ряд дієвих заходів, здатних знизити рівень бідності і одночасно сприяти створенню гідних робочих місць, чистої енергетики та раціональнішого і справедливого використання природних ресурсів.

«Ріо+20» – це шанс покінчити зі стандартними підходами до розв’язання проблем і по-новому підійти до ліквідації бідності, запобігання руйнуванню навколишнього середовища та будівництва дороги в майбутнє. Тисячі представників урядів, приватного сектору, НУО та інших заінтересованих сторін зберуться в Ріо-де-Жанейро, щоб з усією рішучістю дати імпульс збалансованому розвитку.

Передумовами проведення Конференції ООН «Ріо+20» є:

- стрімке зростання населення планети (сьогодні кількість населення світу становить 7 мільярдів осіб, до 2050 року досягне 9 мільярдів);
- низький рівень прибутків населення (кожен п’ятий, або 1,4 мільярда осіб, сьогодні живе на 1,25 долара США в день або менше);
- низький рівень якості життя населення (1,5 мільярда людей не мають доступу до електрики, 2,5 мільярда не мають змивних туалетів, щоденно майже мільярд людей голодує);
- погіршення екологічного стану довкілля (викиди парникових газів в атмосферу продовжують зростати і більше третини відомих біологічних видів можуть вимерти, якщо на кліматичні зміни, як і раніше, не будуть звертати уваги);
- нагальна потреба у терміновому розв’язанні зазначених проблем (щоб залишити нашим дітям і онукам придатну для життя планету, проблеми повсюдної бідності та руйнування навколишнього середовища необхідно розв’язувати вже сьогодні);
- масштабність наслідків (якщо ми не зуміємо адекватно розв’язати ці гострі проблеми зараз, то в майбутньому відчуємо значно більші втрати і не тільки у фінансовому плані, а й у плані зростання масштабів бідності та нестабільності, а також погіршення стану навколишнього середовища);
- необхідність глобальної кооперації для розв’язання цих проблем («Ріо+20» дає можливість мислити глобально для спільної діяльності на місцевому рівні та побудови нашого спільного майбутнього).

Основними питаннями для розгляду стануть способи подолання багатьох проблем збалансованого розвитку, у тому числі пов’язаних з урбанізацією, енергетикою, водопостачанням, продовольством і екосистемами. На Конференції «Ріо+20» країни шукатимуть шляхи їх розв’язання, зокрема:

- перехід до більш «зеленої» економіки з упором на ліквідацію бідності;

– захист океанів шляхом боротьби з надмірним виловом риби, руйнуванням морських екосистем і негативними наслідками зміни клімату;

– поліпшення умов життя в містах і підвищення ефективності міської інфраструктури;

– розширення використання відновлюваних джерел енергії, що може істотно знизити викиди вуглекислого газу, а також рівень забруднення атмосферного повітря та повітря в приміщеннях і одночасно сприяти економічному зростанню;

– поліпшення управління лісовим господарством для забезпечення широкого кола переваг: наприклад, скорочення вирубування лісів до 2030 року наполовину дасть змогу зменшити втрати, пов'язані зі зміною клімату та викидами парникових газів, приблизно на 3,7 трильйона доларів США, і це без урахування переваг від створення робочих місць і підвищення доходів, збереження біологічного різноманіття, джерел чистої води і цілющих властивостей лісової рослинності;

– підвищення економічності та ефективності водокористування для сприяння розвитку і запобігання опустелюванню.

Офіційні обговорення присвячені двом основним темам: як побудувати «зелену» економіку таким чином, щоб домогтися збалансованого розвитку і позбавити людей від бідності, а також допомогти країнам, що розвиваються, стати на шлях «зеленого» розвитку; інституціональні рамки збалансованого розвитку для координації міжнародних зусиль щодо його досягнення.

Збалансований розвиток передбачає цілісний, справедливий і далекоглядний підхід до прийняття рішень на всіх рівнях. Він забезпечує не тільки високі економічні показники, а й наголошує на важливості зв'язків між поколіннями та всередині них. Такий розвиток ґрунтується на інтеграції та збалансованому обліку соціальних, економічних та екологічних цілей і завдань з прийняттям державних і приватних рішень. Таким чином, у концепції «зеленої» економіки основну увагу приділяють взаємозв'язку між навколишнім середовищем та економікою. Це відповідає тематиці Конференції в Ріо-де-Жанейро (1992 р.).

Необхідність зміцнення інституційної бази для збалансованого розвитку (Institutional Framework for Sustainable Development, IFSD) була розглянута ще в розділі XI Плану виконання рішень Порядку денного на XXI століття, прийнятого в Йоганнесбурзі в 2002 році. Збалансований розвиток було визнано головною метою для установ на національному, регіональному та міжнародному рівнях. План виконання рішень підкреслив необхідність посилення інтеграції збалансованого розвитку та діяльності всіх відповідних установ Організації Об'єднаних Націй, програм і фондів, а також міжнародних фінансових інститутів у рамках своїх мандатів. Інституційна база для збалансованого розвитку, таким чином, також включає в себе соціальні та економічні інститути, наприклад міжнародні фінансові інститути і банки розвитку, та інші організації системи ООН.

Конференція «Ріо+20» та концепція збалансованого розвитку – це спільний проект всієї системи Організації Об'єднаних Націй. Спеціальний

секретаріат відповідає за координацію і узгодження дій всіх органів ООН у підготовці до Конференції. Секретаріат «Ріо+20» входить до складу Департаменту з економічних і соціальних питань ООН. Його очолює Генеральний секретар Конференції, якому допомагають два виконавчі координатори. Процесом підготовки до Конференції керує бюро з одинадцяти членів, які є послами в ООН з різних регіонів світу. Бразилія, як приймаюча країна, відповідає за матеріально-технічну підготовку на місцях.

На сьогоднішній день найважливішими інститутами в структурі ООН, що опікуються впровадженням концепції збалансованого розвитку, є Генеральна Асамблея, Економічна і Соціальна Рада, Комісія зі збалансованого розвитку та Міжнародне екологічне керівництво.

Виступаючи 21 листопада на спеціальному заході, присвяченому початку кампанії «Ріо+20: майбутнє, якого ми хочемо», Генеральний секретар ООН Пан Гі Мун підкреслив, що нинішній шлях розвитку зайшов у безвихідь. Вже зараз перед світом стоять проблеми нестачі продовольства і чистої води, забруднення навколишнього середовища і перенаселеності міст, зростання викидів парникових газів і наслідків зміни клімату. Генеральний секретар нагадав, що він вже виступив з ініціативою «Стійка енергія для всіх». Він переконаний, що знайти розв'язок проблем, що стоять перед людством, можна лише спільними зусиллями.

Ця кампанія покликана змусити кожного замислитися про шляхи побудови кращого майбутнього і про те, який внесок у цей процес можуть зробити всі жителі Землі, в тому числі політичні лідери і дрібні фермери, цілі громади і окремі особи.

Наступним кроком стала регіональна зустріч з підготовки до Конференції ООН зі збалансованого розвитку «Ріо+20», що пройшла 1–2 грудня 2011 року в Женеві. Завдання цієї зустрічі полягало у виявленні конкретних проблем та пріоритетів у регіоні Європейської економічної комісії ООН стосовно Конференції «Ріо+20», включаючи рекомендації з питань політики та приклади прогресивної практики. Результати наради у вигляді резюме співголовуючих були передані та представлені на другій Міжсесійній нараді з «Ріо+20» (Нью-Йорк, 15–16 грудня 2011 р.). Участь української сторони у засіданні забезпечували представники Міністерства екології та природних ресурсів України і Постійного представництва в Женеві.

10 січня 2012 року був оприлюднений проект підсумкового документа Конференції «Ріо+20» – «Майбутнє, якого ми хочемо». Він містить 5 розділів і починається з головної ідеї саміту – глобальної кооперації для досягнення загальних цілей: «Ми, глави держав і урядів, які зібралися в Ріо-де-Жанейро, Бразилія, 20–22 червня 2012 року, вирішили працювати спільно для процвітаючого, безпечного і збалансованого майбутнього для нашого народу і нашої планети».

У проекті підтверджується рішучість ідеї звільнення людства від голоду і необхідність викорінення всіх форм бідності та становлення справедливого, рівноправного суспільства для досягнення економічної

стабільності і зростання, які принесуть користь усім. Закликається зробити все можливе для прискорення прогресу в досягненні узгоджених на міжнародному рівні цілей розвитку, включаючи Цілі розвитку тисячоліття до 2015 року, тим самим покращуючи життя найбідніших верств населення. Також підтверджується необхідність зміцнення співробітництва та вирішення поточних і виникаючих питань таким чином, що дасть можливість розширити можливості для розвитку, орієнтованого на людину та збереження і захист нашого довкілля.

Таким чином, збалансований розвиток – це процес, який створює умови для задоволення потреб нинішнього покоління, не обмежуючи можливості майбутніх поколінь задовольняти свої потреби. Конференція «Ріо+20», у свою чергу, дасть змогу урядам зробити чіткі й цілеспрямовані практичні кроки для втілення збалансованого розвитку в життя, наслідуючи численні приклади успіху, які спостерігаються за останні 20 років.

Література:

1. Будущее, которое мы хотим / Конференция ООН по устойчивому развитию «Рио+20»; Опубликовано Организацией Объединенных Наций. – Нью-Йорк, декабрь 2011. – 16 с.
2. Всемирная организация здравоохранения / Конференция ООН по устойчивому развитию «Рио+20» // Исполнительный комитет. – Сто тридцатая сессия. – Пунет 6.16 повестки дня. – EB130/36 от 19 января 2012 г.
3. Организация Объединенных Наций: основные факты. – М. : Весь Мир, 2005.
4. Сталый розвиток суспільства : навч. посіб. / А. Садовенко, Л. Масловська, В. Середа, Т. Тимочко. – 2 вид. – К. : 2011. – 392 с.
5. <http://www.uncsd2012.org>
6. <http://www.earthsummit2012.org/>
7. Борщук Є. М. Роль ООН у формуванні концепції стійкого розвитку // Наук. вісник. – 2006. – Вип. 16.5. – С. 178–184.
8. Ріо-де-Жанейро – Йоганнесбург: паростки ноосферогенезу і відповідальність за майбутнє / В. Я. Шевчук, Г. О. Білявський, Ю. М. Саталкін та ін. – К. : Геопринт, 2002. – 118 с.
9. Стратегія збалансованого розвитку: природа та суспільство : навч.-метод. посіб. / укл.: В. А. Прилипко, В. М. Боголюбов, Л. Е. Піскунова. – К. : 2008. – 188 с.
10. Report of the World Summit on Sustainable Development // United Nations publication. – Johannesburg, South Africa, 2002. – 167 p.
11. Clark G. Evolution of the global sustainable consumption and production policy and the United Nations Environment Programme's (UNEP) supporting activities // Journal of Cleaner Production. – 2007. – V.15, I.6. – P. 492–498.